

**ICOMOS
MEXICODOKUMENT
år 1999**

INTERNATIONELL ÖVERENSKOMMELSE OM KULTURTURISM
Turism på kulturhistoriskt värdefulla platser

ICOMOS SWEDEN
ICOMOS International Cultural Tourism Committee

Innehåll

Bakgrund	3
Dokumentets anda	3
Dynamisk samverkan mellan turism och kultur	4
Dokumentets mål	5
Grundtankar	6
* Att uppmuntra besökarna till större medvetenhet om om kulturarvet	
* Att hantera den dynamiska relationen mellan kultur och turism	7
* Att garantera besökarna en värdefull upplevelse	8
* Att engagera värdsamhälle och lokalbefolkning	9
* Att sörja för att lokalsamhället har nytta av turismen	9
* Ansvarsfull marknadsföring	10

Originaldokument: ICOMOS International Cultural Tourism Charter Principles and Guidelines for managing Tourism at Places of Cultural and Heritage Significance
Översättning Nanna Cnattingius 2002

Bakgrund

Detta dokument om kulturturism antogs av ICOMOS XII Generalförsamling i Mexico 1999. Det togs fram av ICOMOS International Scientific Committee on Cultural Tourism och ersätter det s.k. Brysseldokumentet av år 1976. Det vänder sig till ansvariga för kulturarv, turism samt lokala förvaltare och ägare av besöksmål. Dokumentet vill uppmuntra till dialog och samarbete mellan dessa parter och skapa ett likartat synsätt. ICOMOS är en internationell organisation för yrkesverksamma inom kulturmiljövården.

Det nya dokumentet fäster uppmärksamhet på två svårigheter:

* att på ett kompetent sätt göra besöksmålets betydelse begriplig för besökare och värdsamhälle; detta är en av de viktigaste uppgifterna inom kulturmiljövården.

* att uppmuntra dem som svarar för kulturarv och för turism att samarbeta för att skydda och presentera världens kultur- och naturarv med ömsesidig respekt för och medvetande om hur ömtåliga dessa är.

Dokumentets anda

I vidaste mening tillhör natur- och kulturarvet alla människor. Var och en av oss har en rättighet och ett ansvar att förstå, värdera och bevara dess universella värden.

Kulturarv är ett vitt begrepp och innefattar både natur- och kulturmiljö. Det omfattar såväl landskap, historiska platser och bebyggelsemiljöer som biologisk mångfald, museisamlingar, svunna och nutida seder och bruk, kunskap och livserfarenhet. Kulturarvet speglar och ger uttryck för den historiska utvecklingen, eftersom det utgör kärnan i olika nationella, regionala, och lokala sammanhang samtidigt som den är en väsentlig del av modernt liv. Kulturarvet är en dynamisk utgångspunkt och ett positivt instrument för tillväxt och förändring. Varje ort eller trakt har sitt kulturarv och sitt kollektiva minne. Det är en oersättlig tillgång och en viktig grund för utveckling, nu och i framtiden.

Att skydda och bevara, samt att tolka och visa upp kulturarvet och den kulturella mångfalden är en viktig utmaning för alla människor i en tid av växande globalisering. Dock är det vanligen samhället i fråga eller en utsedd förvaltare som har ansvar för att detta kulturarv förvaltas på ett rätt sätt enligt internationellt erkända normer.

När det gäller att förvalta kulturarv är ett av de viktigaste målen att förmedla dess värde och vårdbehov till den ansvarige och till besökarna. Det är både en rättighet och ett privilegium att få rimligt välskött, intellektuell och känslomässig tillgång till kulturarv och kulturutveckling. Tillgänglighet medför ansvar för de värden, intressen och sedvänjor dagens värdsamhälle, ursprungsbefolkning eller ägare av historisk egendom har. Denna respekt och detta ansvar gäller även det landskap och den kultur som kulturarvet vuxit fram ur.

Dynamisk samverkan mellan turism och kultur

Inrikes och utrikes turism fortsätter att vara ett av de bästa sätten för kulturutbyte. Turismen bjuder på personliga upplevelser av såväl arv från svunna tider som av nutida liv i andra samhällen. Turismen uppfattas alltmer som en positiv kraft när det gäller att bevara både natur och kultur.

Turismen kan ta fasta på kulturarvets ekonomiska särdrag och skapa finansiella förutsättningar för restaurering, medverka till att utbilda samhället och påverka policy. Turismen är en väsentlig del av ekonomin i många länder och regioner och när den hanteras på rätt sätt kan den bli en viktig faktor i utvecklingen.

Turismen i sig har blivit en komplex företeelse med många dimensioner: politiska, ekonomiska, sociala, kulturella, biofysiska, ekologiska, estetiska och pedagogiska. Att få till stånd en gynnsam samverkan mellan eventuella motstridiga förväntningar och strävanden hos både besökare och värdsamhälle innebär såväl utmaningar som möjligheter.

Natur- och kulturarv samt mångskiftande och levande kulturer är betydande turistattraktioner. Otyglad eller vanskött turism och turismrelaterad utveckling kan hota turistmålen rent fysiskt, undergräva deras särdrag och deras integritet. Värdsamhällets ekologiska miljö, kultur och levnadsstil kan också bli fördärvad, ävensom besökarens upplevelse av platsen.

Turismen bör ge värdsamhällena fördelar och ekonomisk vinning. Turismen bör motivera till vård och underhåll av det egna kulturarvet och kulturaktiviteter. För att uppnå en hållbar turism och samtidigt öka skyddet av de kulturella tillgångarna för kommande generationer är det nödvändigt att involvera lokala representanter och åstadkomma samarbete mellan dem och kulturmiljövårdare, fastighetsägare och -förvaltare, turismansvariga, planerare och beslutsfattare.

ICOMOS, the International Council on Monuments and Sites, är som författare till detta dokument, tillsammans med andra internationella organisationer och turistnäringen, djupt engagerad i denna utmaning.

Dokumentets mål

Målen för detta dokument om den internationella kulturturismens är följande:

- * Att hjälpa och sporra dem som vårdar och förvaltar kulturarvet i deras arbete med att tillgängliggöra kulturvärdena för värdsamhälle och besökare.
- * Att hjälpa och sporra turistnäringen att hantera och främja turismen så att kulturarvet och kulturlivet hos värdsamhället respekteras och uppskattas bättre.
- * Att uppmuntra och underlätta en dialog mellan kulturmiljösektorn och turistnäringen om kulturarvs, samlingars och kulturaktiviteters värde och ömtålighet, samt om hur angeläget det är att säkra en hållbar framtid för dessa.
- * Att uppmuntra dem som gör planer och policy till att utveckla detaljerade, mätbara mål och strategier för uppvisning och förmedling av kulturarv och aktiviteter i samband med vård och bevarande.
- * Dokumentet stöder bredare initiativ från ICOMOS, andra internationella organisationer och turistnäringen vilkas syfte är att vidmakthålla kulturmiljöns integritet.
- * Dokumentet uppmuntrar alla med relevanta eller tidvis motstridiga intressen, ansvar och förpliktelser att samarbeta för att uppnå målen i dokumentet.
- * Dokumentet uppmuntrar också intressenterna att formulera detaljerade riktlinjer för att göra det lättare att tillämpa de olika artiklarna i förhållande till just deras omständigheter och behov.

Grundtankar

Artikel 1

Att uppmuntra besökarna till större medvetenhet om kulturarvet

Eftersom inrikes och utrikes turism är ett av de främsta medlen för kulturutbyte bör kulturmiljövården erbjuda värdsamhälle och besökare möjlighet att tryggt och på ett välskött sätt få uppleva och förstå kulturarvet i fråga.

1.1

Natur- och kulturarv är en materiell och andlig resurs som vittnar om historisk utveckling. Det har en viktig roll i vår tid och allmänheten bör få både fysisk, intellektuell och/eller känslomässig tillgång till det. Program som syftar till att skydda och bevara fysiska lämningar, immateriella resurser och nutida kulturuttryck bör göra det lättare för värdsamhället och besökaren att förstå och uppskatta kulturarvets värde på ett rättvist sätt.

1.2

Natur- och kulturarv har olika grader av betydelse; somliga har universellt, andra nationellt, regionalt eller lokalt värde. Detta värde bör visas upp på ett relevant och begripligt sätt för värdsamhälle och besökare med hjälp av lämplig, stimulerande och modern undervisning, media, och teknik samt via personlig förmedling av historisk, miljömässig och kulturell information.

1.3

Informations- och visningsmaterial bör underlätta och uppmuntra till en hög medvetenhet hos publiken och därigenom ge det stöd, som behövs för att natur- och kulturarv ska överleva på lång sikt..

1.4

Materialet bör visa hur viktiga gamla kulturmiljöer, traditioner, seder och bruk är, och presentera mångfalden i området och värdsamhället, inklusive den hos språkliga och kulturella minoriteter. Man bör alltid informera besökaren om de olika värden, som kan tillskrivas ett speciellt kulturarv.

Artikel 2

Att hantera den dynamiska relationen mellan kultur och turism

Relationen mellan kultur och turism är dynamisk och kan medföra värdekonflikter. Den bör hanteras på ett för nuvarande och kommande generationer hållbart sätt.

2.1

Platser med kulturhistoriskt värde har en stor betydelse för alla människor som en viktig grund för kulturell mångfald och social utveckling. Planering, såväl social, ekonomisk, politisk som kulturell, lagstiftningsmässig och turistisk, måste inkludera långsiktigt skydd och bevarande av levande kulturer, kulturarv, samlingar, deras fysiska och ekologiska integritet och deras respektive miljö som en viktig del.

2.2

Samverkan mellan kulturhistoriska tillgångar eller värden och turism är dynamisk och ständigt växlande. Den skapar såväl tillfällen och utmaningar som möjliga konflikter. Turismprojekt, -aktiviteter och -utveckling bör vara positiva och begränsa skadlig inverkan på kulturarv och på värdsamhällets livsstil, och samtidigt motsvara besökarnas behov och förväntningar.

2.3

En allsidig förståelse för den specifika men ofta komplexa eller konfliktfyllda sidan av det historiska värdet hos ett visst kulturarv bör vara grunden för utvecklingsprogram som syftar till att bevara och förmedla. Detta gäller också för turism. För att man ska kunna fortsätta att utveckla förståelse och uppskattning för detta värde är fortlöpande forskning och utveckling viktiga.

2.4

Det är viktigt att kulturmiljöer och museisamlingar är autentiska. En avsevärd del av deras kulturhistoriska värde kommer till uttryck i det fysiska materialet, i arkiv och immateriella resurser, sådant som finns kvar från det förflutna. Denna autencitet hos miljöer och kulturupplevelser bör presenteras på ett sätt som ökar uppskattningen och förståelsen för kulturarvet.

2.5

Projekt som är ämnade för turismutveckling och infrastruktur bör ta hänsyn till estetiska, sociala och kulturella dimensioner, natur- och kulturlandskap, biologisk mångfald och kulturmiljöernas större visuella sammanhang. Man bör företrädesvis använda lokala material och ta hänsyn till lokal arkitektur eller lokala byggtraditioner.

2.6

Innan man för fram kulturarv eller utvecklar det för ökad turism, bör deras natur- och kulturhistoriska värden bedömas i en förvaltningsplan. Sedan bör gränser för rimliga

förändringar fastställas. Det gäller att vara uppmärksam på vilken påverkan besökarantal har på platsens fysiska miljö, integritet, ekologi och biologiska mångfald, dess tillgänglighet och transportsystem. Man bör också beakta värdsamhällets sociala, ekonomiska och kulturella välstånd. Om det finns risk för att förändringsnivån blir oacceptabel bör förslaget modifieras.

2.7

Man bör göra successiva utvärderingar för att bedöma hur ökande turismaktiviteter och -utveckling påverkar platsen eller samhället i fråga.

Artikel 3

Att garantera besökarna en värdefull upplevelse

Då man planerar för kulturmiljövård och turism invid ett kulturarv bör man kunna garantera att besökarens upplevelse blir tillfredsställande, angenäm och värd besväret.

3.1

För att besökaren på rätt sätt ska kunna uppskatta platsen och för att ge henne bästa möjliga förståelse för det betydelsefulla kulturhistoriska värdet samt kulturarvets vårdbehov bör programmen för kulturmiljövård och turism presentera information av hög kvalitet.

3.2

Besökare bör ha möjlighet att uppleva kulturarvet i egen takt, om de så önskar. Det kan vara nödvändigt att märka ut särskilda kulturstigar för att minska påverkan på platsens integritet och fysiska miljö, alltså på både dess natur och kultur

3.3

Det är viktigt att förvaltare, besökare, planerare, beslutsfattare och turismoperatörer visar respekt för helgd på religiösa platser, religiösa sedvänjor och traditioner. Man bör uppmuntra besökare att uppträda som välkomna gäster som respekterar värdsamhällets värderingar och levnadssätt och avvisar tillfällen till stöld och olaglig handel med kulturföremål. Besökare bör bete sig så ansvarsfullt att de hälsas välkomna tillbaka, skulle de återvända.

3.4

När man planerar för turismaktiviteter bör man inkludera lämpliga hjälpmedel för besökarnas bekvämlighet, säkerhet och välbefinnande, något som ökar behållningen av besöket men som inte på ett ogynnsamt sätt påverkar det som är karakteristiskt eller ekologiskt betydelsefullt.

Artikel 4

Att engagera värdsamhällen och lokalbefolkning

Värdsamhällen och lokalbefolkning bör involveras när man planerar för kulturmiljövård och turism.

4.1

Man bör respektera rättigheter och intressen som tillkommer värdsamhället, både på regionellt och lokalt plan, och där de berör fastighetsägare och ursprungsbefolkning som har sedvanerätt eller ansvar för sitt eget område och dess värdefulla platser. De bör involveras när mål, strategier, policy och metoder för inventering, bevarande, förvaltning, presentation och förmedling av deras kulturarv, seder och bruk och samtida kulturutbud ska fastställas i turismsammanhang.

4.2

Trots att en viss plats eller region kan ha en allmän dimension, bör man respektera värdsamhällets eller ursprungsbefolkningens önskan att begränsa tillträde till det, eller deras önskan att själva förvalta vissa föremål eller platser. Det gäller även andlig och intellektuell tillgång till vissa kulturella sedvänjor, kunskap, trosföreställningar och aktiviteter.

Artikel 5

Att sörja för att lokalsamhället har nytta av turismen

Aktiviteter kring turism och kulturmiljövård bör gynna lokalsamhället.

5.1

Politiker och andra beslutsfattare ska verka för rättvis fördelning av intäkter från turismen för att förbättra social och ekonomisk utveckling och bidra till att lindra fattigdom, där så behövs.

5.2

Kulturmiljövård och turismaktiviteter ska ge rimliga ekonomiska, sociala och kulturella fördelar åt värdsamhället. Dessa fördelar ska komma män och kvinnor på alla nivåer till gagn i form av utbildning, kompetensutveckling och möjlighet till heltidsarbete.

5.3

En betydande del av de intäkter som turismen vid kulturarven genererar ska avsättas för vård av kulturarvet. Där det är möjligt ska besökare upplysas om hur dessa medel används.

5.4

Turismprogram ska uppmuntra till utbildning och rekrytering av lokala guider. Insatserna ska syfta till att stärka lokalsamhällets delaktighet och förmåga att

förmedla sitt kulturarv.

5.5

Program som syftar till att utbilda lokalbefolkningen i att förstå och kunna vidareförmedla kulturarvet bör gynna lokala tolkar. Programmen ska främja ökad kunskap och respekt för kulturarvet och uppmuntra lokalbefolkningen till egna insatser för bevarande och vård.

5.6

Program för kulturmiljövård och turism ska innehålla möjlighet till utbildning och kompetensutveckling för beslutsfattare, planerare, forskare, formgivare, arkitekter, tolkar, antikvarier och turismoperatörer. Deltagare ska uppmuntras att förstå och samverka till att tidvis uppkommande konflikter och problem löses.

Artikel 6

Ansvarsfull marknadsföring

Turismen ska bidra till att bevara och ge kunskap om natur- och kulturarvet

6.1

Program för marknadsföring av turism bör skapa realistiska förväntningar och på ett ansvarsfullt sätt informera blivande besökare om det specifikt värdefulla hos kulturarvet på en plats eller värdsamhälle och därigenom uppmuntra besökare att uppträda på ett passande sätt.

6.2

Kulturarv och samlingar bör marknadsföras och hanteras så att deras autenticitet skyddas och så att besökarens upplevelse förstärks. Man bör minska variationer i besöksantal och undvika alltför stora besökssiffror.

6.3

Program för marknadsföring av turism bör tillgodose en vidare spridning av intäkter och lätta på trycket på särskilt populära besöksmål genom att intressera besökarna för att uppleva ett områdes natur- och kulturarv i vidare utsträckning och bemärkelse.

6.4

Marknadsföring, distribution och försäljning av lokalt hantverk och andra produkter bör ge värdsamhället ett rimligt mått av social och ekonomisk återbäring och samtidigt försäkra att deras kulturella integritet inte degraderas.